Додаток до МЕМУ №11-2008

Глобальна фінансова криза: вплив на реальний сектор в Україні

Негативний вплив глобальної фінансової кризи на українську економіку вперше проявився в другому кварталі 2008 року, коли кінцеве споживання домогосподарств та інвестиції в основний капітал сповільнились. Це відбулось частково через обмеженість зовнішніх запозичень для українських банків. Зростання реального ВВП було підтримане прискоренням експорту завдяки сприятливим умовам на міжнародних сировинних ринках, включаючи збільшення цін на метали та хімічну продукцію та накопичення запасів. Ці фактори дозволили зберегти темпи приросту на рівні першого кварталу цього року або 6,5% дпр.

Ситуація змінилась у третьому кварталі, коли внаслідок фінансової кризи почала сповільнюватись світова економіка. Обмежений доступ до кредитів вдарив по інвестиціях у всьому світі, особливо у будівництво. Внаслідок цього попит на метали скоротився. Як наслідок, починаючи із серпня експорт металів почав зменшуватись. В Україні, через менші обсяги експорту та відтік капіталу, гривня помітно девальвувала, починаючи з вересня, що завдало шкоди підприємствам, які покладались на імпортні фактори виробництва, і зробило обслуговування кредитів в іноземній валюті більш дорогим. Більш того споживчий та інвестиційний попит і надалі сповільнювався через проблеми з фінансуванням. Поглиблення негативних тенденцій в українській економіці призвело до серйозних труднощів у банківській системі в жовтні, коли декілька великих банків стикнулись із проблемами ліквідності та неможливістю рефінансувати свої позики в іноземних банках. Таким чином, глобальна фінансова криза вплинула на реальний сектор економіки через два канали: зменшення зовнішнього попиту та проблеми у фінансовому секторі України.

Скорочення експорту металів змусило металургійні підприємства скоротити випуск продукції. Інші галузі промисловості, такі як машинобудівна та хімічна промисловість, скорочують своє виробництво через низький попит на внутрішньому ринку. Як наслідок, темпи зростання промислового виробництва сповільнились до 5,1% дпр у січні-вересні проти 7,5% дпр за перші шість місяців і будуть надалі скорочуватись до кінця цього року. Зменшення виробництва спонукає фірми переглядати свої інвестиційні плани. Зокрема, кілька металургійних компаній вже оголосили про призупинення виконання програм модернізації. Іншим проявом цієї тенденції є падіння доданої вартості у будівництві на 10,3% дпр за три квартали 2008 року і на 3,9% дпр за перші шість місяців. Сповільнення споживчого кредитування, нещодавня девальвація гривні та сповільнення зростання доходів призвело до гальмування приросту споживання домогосподарств, в першу чергу товарів тривалого користування. Як наслідок, додана вартість у торгівлі сповільнилась із 14,8% дпр за першу половину року до 9,4% дпр за три квартали 2008 р.

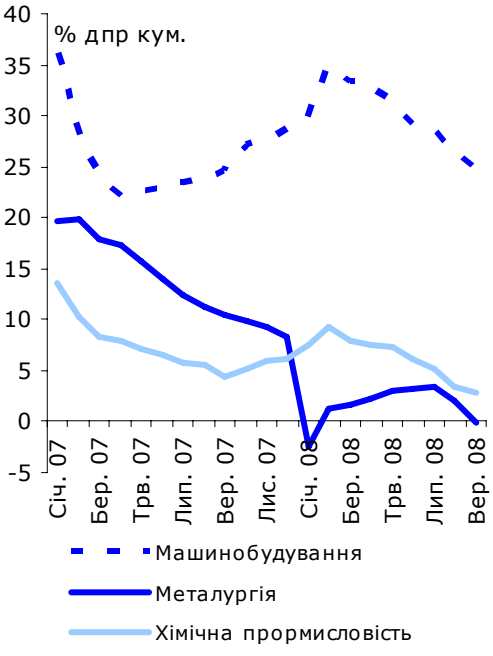
Усі наведені фактори ведуть до сповільнення зростання реального ВВП в країні. Хоч темпи зростання у січні-вересні залишились на високому рівні 6,9% дпр завдяки багатому

Зростання споживчого кредитування та відсоткові ставки

Джерело: Держкомстат, розрахунки ІЕД

Зростання у головних галузях промисловості

Джерело: Держкомстат, розрахунки ІЕД

Автор:
Роман Возняк
Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

урожаю зернових, все ж очікується різке скорочення темпів зростання у четвертому кварталі 2008 року. За таких умов проблеми у банківському секторі можуть лише поглибити негативні тенденції у реальному секторі. Тому Україна була змушена прийняти антикризовий закон, щоб стабілізувати банківську систему та підготувати основу для змін у макроекономічній політиці та проведення структурних реформ в реальному секторі. Зокрема, передбачається що утворений стабілізаційний фонд допоможе рекапіталізувати системні банки для гарантування стабільності банківської системи, тоді як збільшення гнучкості обмінного курсу допоможе економіці краще пристосовуватись до зовнішніх шоків.

Світові фінансові ринки стабілізуються у першій половині 2009 року, тоді як світова економіка потребуватиме додаткових одного-двох кварталів до початку відновлення. Таким чином, без внутрішніх стимулів ситуація в українській економіці покращиться лише у другій половині наступного року. Реформи в житловому будівництві та державні інвестиції у Євро-2012 можуть прискорити цей процес. Більше того, девальвація гривні проти долара США пришвидшить відновлення економіки в Україні.

Квартальні тенденції

Національні рахунки		II 05	III 05	IV 05	I 06	II 06	III 06	IV 06	I 07	II 07	III 07	IV 07	I 08	II 08
ВВП	млрд. грн.	97,5	119,4	123,6	105,4	124,1	150,4	157,7	133,1	161,4	195,6	212,8	186,6	232,5
Реальний ВВП	% дпр	3,4	1,4	1,7	4,1	6,8	6,9	9,5	8,0	7,9	6,4	7,4	6,5	6,5
Споживання домогосподарств (реальне)	% дпр	17,7	17,0	17,1	20,2	18,2	11,8	9,9	14,7	15,5	15,2	19.0	22.0	13,3
Споживання сектору держ. управління (реальне)	% дпр	0,0	1,0	4,0	9,6	5,8	5,8	1,0	0,8	6,2	4,4	2,4	1.0	1,5
Валове нагромадж. осн. капіталу (реальний)	% дпр	-0,5	0,2	0,3	19,9	19,3	17,9	18,3	24,4	23,5	18,9	23,8	14,7	6,3
Експорт тов/посл (реальний)	% дпр	-14,0	-12,7	-15,5	-14,9	-9,6	3,2	1,0	4,9	5,2	0,1	5,6	0,9	8,9
Імпорт тов/посл (реальний)	% дпр	3,2	3,9	-0,9	10,7	0,9	8,3	6,4	12,9	19,6	13,7	27,2	20,2	25,6
Сільське госп., мислив., ліс. госп. (реальна)*	% дпр	8,3	2,6	-7,2	3,8	2,8	-5,6	8,1	4,8	6,8	-9.3	7,1	0,4	-0,4
Обробна пром. (реальна)*	% дпр	1,8	-1,1	2,0	-1,5	6,1	7,3	7,2	15,0	13,2	13,1	4,4	8,7	9,0
Будівництво (реальна)*	% дпр	-11,3	-8,5	-7,5	0,1	0,8	1,4	4,2	13,3	8,2	12,7	5,8	-1,5	-6,4
Торгівля, ремонт (реальна)*	% дпр	-10,7	-11,7	-11,9	6,2	16,4	20,0	21,9	14,3	17,5	25,3	15.0	15,7	10,9
Транспорт (реальна)*	% дпр	5,7	2,8	7,8	4,9	7,7	9,4	5,3	7,0	5,6	8,0	10,2	10,1	10,6
Платіжний баланс														
Сальдо рахунку поточних операцій	млрд. дол. США	0,6	0,4	-0,1	-0,7	-0,4	0,5	-1,4	-1,3	-0,7	-0,2	-3,5	-3,6	-2,8
Сальдо рахунку поточних операцій	% від ВВП	3,2	1.7	-0,4	-3,7	0,0	1,7	-4,3	-5,0	-2,0	-2,2	-8,1	-9,6	-7,9
Баланс товарів	млн. дол. США	-236	-1131	-788	-1288	-876	-769	-2022	-1753	-1430	-2195	-4452	-4321	-3562
Баланс послуг	млн. дол. США	392	1035	191	176	401	885	347	50	403	1548	392	261	526
Поточні трансферти	млн. дол. США	694	745	780	616	782	846	910	789	923	1054	1183	966	957
Прямі іноземні інвестиції	млн. дол. США	365	477	6474	662	1410	1602	1258	1521	1860	3756	1648	2387	3083
Портфельні інвестиції	млн. дол. США	923	90	1347	0	-264	364	3350	1818	1477	517	1844	225	129
Валові золотовалютні резерви	млрд. дол. США	13,1	14,3	19,4	17,3	17,6	19,1	22,3	23,5	25,6	30,6	32,5	33,2	35,5
Ринковий обмінний курс, грн./дол. США	середнє	5,08	5,00	5,02	5,06	5,02	5,02	5,03	5,04	5,02	5,01	5,04	5,03	4,79
Офіційний обмінний курс, грн./дол. США	середнє	5,10	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	5,05	4,96
Бюджет														
Доходи зведеного бюджету	% від ВВП	32,1	31,5	31,6	31,2	31,7	31,9	32,8	33,3	32,8	30,8	31,1	32,5	42,7
Податок на доходи фіз. осіб	% від ВВП	4,4	3,9	4,1	4,4	4,6	4,1	4,1	5,1	5,3	4,9	4,8	5,1	6,9
Податок на прибуток підприємств	% від ВВП	5,9	5,3	5,5	3,4	4,6	4,3	6,7	3,8	4,1	4,1	6,4	4,1	5,2
Податок на додану вартість	% від ВВП	9,2	7,9	7,9	9,2	9,2	9,7	9,3	10,4	9,8	8,7	7,6	10,5	14,9
Акцизні збори	% від ВВП	2,0	2,0	1,9	1,8	1,7	1,5	1,5	1,8	1,7	1,6	1,3	1,5	1,8
Видатки зведеного бюджету	% від ВВП	36,4	28,1	33,3	30,9	32,8	29,4	36,6	28,4	31,0	29,6	36,7	29,5	42,2
Поточні видатки	% від ВВП	33,6	24,0	28,9	28,9	29,7	24,9	29,2	26,9	28,4	25,9	27,3	28,6	37,3
Капітальні видатки	% від ВВП	2,7	4,1	4,23	1,9	3,2	4,5	7,4	1,6	2,6	3,7	9,4	0,9	5,0
Дефіцит зведеного бюджету	% від ВВП	1,0	-5,0	-1,8	-0,4	1,1	-2,4	4.0	4,7	1,7	1,2	-6,2	3,0	0,5
Надходження від приватизації	% від ВВП	0,6	0,6	4,9	0,1	0,1	0,1	0,1	0,5	0,5	0,3	0,4	0,1	0,1
Ринок праці														
Середня зарплата (реальна)	% дпр	19,0	19,6	26,4	23,8	22,6	18,8	11,3	14,7	13,9	14,9	15,7	13,8	7,1
Доходи домогосподарств (реальні)	% дпр	28,0	19,4	18,9	22,1	18,6	20,3	16,3	17,5	17,4	14,9	16,4	19,0	10,1
Рівень безробіття (за методологією МОП)	% кум	7,1	5,2	7,8	7,9	6,8	6,4	6,8	7,4	6,6	6,2	6,4	7,1	6,2
Банківський сектор														
Грошовий агрегат М0	% дпр	39,1	31,1	42,2	36,2	25,3	25,3	24,5	22,9	30,4	36,4	48,2	48,4	48,8
Грошовий агрегат М2	% дпр	37,4	31,3	53,9	39,2	36,6	36,6	34,3	38,6	40,7	47,8	50,8	52,7	48,8
Вклади населення в нац. валюті	% дпр	31,6	30,4	90,8	54,6	41,1	41,1	37,3	50,7	56,3	64,8	71,9	68,8	68,2
Вклади населення в ін. валюті	% дпр	45,4	46,4	59,1	54,5	66,2	66,2	57,5	52,3	43,8	38,4	32,5	35,2	32,9
Кредити комерційних банків в нац. валюті	% дпр	32,6	43,4	58,7	59,8	53,7	53,7	52,3	52,4	57,2	60,7	72,7	81,2	70,7
Кредити комерційних банків в іноз. валюті	% дпр	36,8	47,1	66,3	72	82,1	82,1	95,4	98,9	97,4	91,0	75,4	71,3	57,9
Довгострокові кредити комерційних банків	% дпр	53,0	70,1	84,6	87,6	86,7	86,7	79,5	84,1	86,5	87,9	85,7	84,8	67,2
Довгострокові кредити комерційних банків	% від загальн.	56,1	59,7	61,8	63,1	63,4	63,4	64,9	65,8	67,3	68,2	69,2	69,1	68,6
Середня процентна ставка за кредитами в нац. валюті	% річних	15,4	15,4	16,4	15,8	15,5	15,5	15,1	14,0	13,9	13,7	14,0	14,6	17,3
Середня процентна ставка за кредитами в іноз. валюті	% річних	11,0	11,3	11,7	11,5	11,3	11,3	11,5	11,5	11,4	11,3	11,1	10,8	11,4

Джерела: Національний банк України, Державний комітет статистики, Державне казначейство, Міністерство фінансів, розрахунки ІЕД

* зміна доданої вартості

Примітки:

дпр до попереднього року **щ.р.** щороку